

Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики

**Матеріали
XVIII Міжнародної науково-практичної конференції**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ»
АСОЦІАЦІЯ МОРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ
КОЛЕГІЯ ЮРИСТІВ З МОРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ

«Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики»

Матеріали
XVIII Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса – 2025

УДК 341.225(082)

М432

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Навчально-наукового інституту морського права та менеджменту Національного університету «Одеська морська академія» від 27 травня 2025 р. (протокол № 10).

Редакційна колегія: Савінова Н.А., д.ю.н., с.н.с. (голова редколегії); Шемякін О.М., д.ю.н., проф.; Сотниченко Л.Л., д.е.н., проф.; Голубкова І.А., д.е.н., проф.; Доннікова І.А., д.ф.н., проф.; Вишневський В.Л., к.ю.н., доцент; Задоя І.І., к.ю.н., доцент; Степанов С.В., к.ю.н., доцент.

Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики: матеріали **М432** XVIII Міжнародної науково-практичної конференції НУОМА (25 квітня 2025 р.) – Одеса: НУОМА, 2025 – 215 с.

У збірник увійшли матеріали XVIII щорічної Міжнародної науково-практичної конференції «Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики», що відбулась в Національному університеті «Одеська морська академія» 25 квітня 2025 р.

Видання містить аналіз актуальних безпекових та організаційно-правових проблем в сфері використання Світового океану, морегосподарського комплексу та інфраструктури в сучасних умовах.

УДК 341.225(082)

© Національний університет «Одеська морська академія», 2025

© Асоціація морського права України, 2025

© Колегія юристів з морського права України, 2025

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	7
РОЗДІЛ І. МОРСЬКА БЕЗПЕКА	9
<i>Савінова Н.А.</i> ПОВОЄННІ КРОКИ НА СТАНОВЛЕННІ МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ	9
<i>Палько В.В.</i> СТРАТЕГІЯ МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	14
<i>Барінов Д.А.</i> ОСНОВНІ ЦІЛІ ТА ЗАХОДИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОРТІВ	18
<i>Рабомізо Д.В.</i> КЛАСИФІКАЦІЯ ДІЙ РФ ЩОДО НАПАДІВ НА ТОРГОВЕЛЬНІ СУДА І ПОРТОВУ ІНФРАСТРУКТУРУ УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА	21
<i>Tuliakov V.O.</i> NAVIGATING CONTESTED WATERS: A LEGAL EXPLORATION OF UNCLOS, FRAGMENTATION, AND THE EXPANDING HORIZON OF HUMAN RIGHTS AT SEA	27
<i>Єфтені Н.М.</i> РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ІНТЕГРАЦІЇ	33
<i>Степанов С.В.</i> ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГРОЗ ТА ВИКЛИКІВ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	36
<i>Мезіна Л.В.</i> РОЗВИТОК МОРСЬКОГО БІЗНЕСУ В КРИЗОВИХ УМОВАХ	40
<i>Примачова Н.М.</i> АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ МОРСЬКОГО ТА РІЧКОВОГО ТРАНСПОРТУ ДО УМОВ ВІЙНИ	43
<i>Valuieva L.V.</i> TRANSIT SAFETY AND DATA EXCHANGE UNDER THE NCTS SYSTEM	47
<i>Ковбан А.В.</i> КОНСТИТУЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДНИК КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ	50
<i>Задоя І.І.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЯК СКЛАДОВА МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ	53
<i>Балобанов О.О.</i> ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ МОРСЬКОГО СЮРВЕЮ	56
<i>Бондаренко К.В., Некрасов Д.С.</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗАТРИМКИ СУДЕН	60

Степанов С.В.,
кандидат юридичних наук, доцент;
доцент кафедри загальноправових дисциплін,
Національний університет «Одеська морська академія»

ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГРОЗ ТА ВИКЛИКІВ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Аналізуючи загрози та виклики, які існували у ХХ столітті, вони обмежувались лише небезпеками у військовому вимірі, і відповідно державна влада займалася підготовкою оборони лише в цій сфері.

Кожна країна мала шпигунську мережу, завданням якої були збір та передача критично-важливої інформації щодо технічного устаткування, переміщення військ, обороноздатності та планів можливого противника, що визначало пріоритетні напрями розвитку власних сил оборони та розвідки.

Соціалістичні та капіталістичні країни знаходилися у стані конкуренції, або навіть ворожнечі, ще з початку століття в першу чергу у зв'язку з ідеологічними розбіжностями, тому союз між ними під час Другої світової війни, насамперед був викликаний необхідністю, так званий «ситуативний» союз. Але напередодні закінчення війни, колишні союзники стали замислюватись про післявоєнний устрій світу та загрозах національним інтересам та національній безпеці.

Після настання миру у світі з'явилися дві коаліції держав: західна та східна, які намагалися за допомогою військових, економічних, технологічних, політичних, ідеологічних, інформаційних, культурних та інших методів розширити свій вплив у світі.

Першим кроком протистояння було виникнення ядерної зброї, яка внесла певні корективи в архітектуру світової системи безпеки. Далі країни заходу увійшли до Організації Північноатлантичного договору (НАТО), а країни східної Європи до Організації Варшавського договору, які використовувались як стримуючі механізми військової агресії.

У зв'язку із тим, що «гонка озброєнь» не надала жодній системі суттєвих переваг, перед противниками виникла необхідність балансувати між бажанням нав'язати свою волю силою, та ризиком гарантованого взаємного знищення.

Тому в рамках нової системи безпеки, держави лідери, започаткували впровадження інших механізмів забезпечення національної безпеки, так званої «м'якої сили», яка опиралась на концепцію привабливості своїх цінностей, культури, політики, залучення до наукових проектів, обмін технологіями, фінансування державних, соціальних програм тощо.

Термін «м'яка сила» увів у науковий обіг Джозеф Най, американський політолог, доктор філософії Гарвардського інституту державного управління імені Джона Ф. Кеннеді. За його концепцією, США почали її використовувати після завершення «холодної війни»[6], однак з цим не можна погодитись, оскільки прояви цієї технології розпочались одразу після Другої світової війни.

Джозеф Най дійшов висновку, що вказана технологія, допомагає державі досягати своєї мети без необхідності йти на компроміс, тобто досягати поставленої мети м'яко та ненав'язливо, але для досягнення максимального результату «м'яку силу» необхідно комбінувати із «жорсткою» [5; 6].

Тому, окрім ідеологічного та економічного протистояння сторонами одночасно застосовувалися механізми військової напруженості, де країни двох блоків застосовували через треті країни елементи взаємного економічного виснаження у військових конфліктах: в Кореї, В'єтнамі, Афганістані, країнах Африки, тощо.

В результаті цього протистояння потенціал «м'якої сили» країн заходу був більш привабливим, на відміну від радянського, який в результаті економічних проблем, нежиттєздатної ідеології та закритості суспільства програв у цих перегонах та розпався.

Отже, аналізуючи історичний досвід, сьогодні вже сформовано розуміння, що національна безпека є явищем багатограним та не може ґрунтуватися лише на військовому потенціалі «гармати замість масла», а вимагає підтримання балансу між обороноздатністю, економікою, ресурсами, енергетикою, інноваціями, технологічними досягненнями, вільною торгівлею, взаємодією з іншими країнами тощо.

Якщо аналізувати сучасний стан нормативного забезпечення системи безпеки України, то на доктринальному рівні напередодні війни було прийнято низька нормативно-правових актів, які базуються на сучасних принципах зміцнення національної безпеки та адекватності заходів захисту національних інтересів.

У ст. 17 Конституції України, вказано, що «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу» [1].

Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII, вказує, що національна безпека України визначається, як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [2].

У Стратегії національної безпеки України розроблені цілі, завдання

принципи, заходи та механізми, які Україна має вживати для забезпечення власної безпеки від зовнішніх та внутрішніх загроз[3].

Але після початку повномасштабної війни перед Україною постало багато нагальних проблем управління, державотворення та комунікації з іноземними партнерами, усунення яких є вкрай необхідним.

По-перше, боротьба з корупцією в органах державної влади.

Як зазначають українські та західні ЗМІ, з початку війни за різними даними в Україні в разі збільшилися прояви корупції, які і в довоєнні часи були неприйнятними. The Washington Post додає, що у Держдепі США вважають боротьбу України з корупцією недостатньою [4]. Останнім часом йдуть постійні розмови, щодо зменшення допомоги з боку Європи і США та необхідність проведення фінансового моніторингу [8], що напевно пов'язано із підозрою в нецільовому використанні коштів. На наш погляд, для усунення обвинувачень, необхідно впровадити прозорий механізм контролю обсягів надходження та використання фінансової допомоги, особливо міжнародної військової та гуманітарної.

По-друге, знизилися обсяги ВВП, що вплинуло на зниження конкурентоспроможності. За об'єктивними ознаками в Україні 25 % сільськогосподарських домогосподарств зупинили або зменшили обсяги виробництва продукції через війну [7]. Міжнародні торгові компанії також без ентузіазму укладають торгові угоди через страх збитків, пов'язаних із війною.

Ми вважаємо, що дипломатичним шляхом, через перемовини із союзними державами, можна домовитись щодо запровадження податкових пільг та страхування таких торгових угод урядами цих держав. Це була б реальна, а не «абстрактна» підтримка України та нашої економіки.

Звісно під час бойових дій, нав'язати свою волю міжнародним партнерам складніше, зберігаючи суб'єктність у перемовинах, але дипломати зобов'язані знайти аргументи для дипломатичної перемоги.

По-третє, держава повинна зайнятися реформуванням інвестиційного законодавства, яке не достатньо адаптовано до інвестиційної та інноваційної діяльності. Необхідно розвивати державну підтримку суб'єктів інноваційної діяльності, тому що сучасна війна є технологічною. Тому, той, хто має власні виробництва, новації та дослідно-конструкторські розробки, може розраховувати на перевагу.

Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що комплексний підхід держави до підтримки військової, економічної, енергетичної безпеки, створенні умов для розвитку інновацій є головними пріоритетними стратегічними завданнями, щодо захисту національних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про національну безпеку України: Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 р. №392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
4. На Заході вважають, що Україна робить недостатньо для боротьби з корупцією, – The Washington Post. *Еспресо*. URL: <https://espreso.tv/svit-na-zakhodi-vvazhayut-shcho-ukraina-robit-nedostatno-dlya-borotbi-z-koruptsieyu-the-washington-post>
5. Nye Joseph S., Jr. Get Smart: Combining Hard and Soft Power. Foreign Affairs. 2009. Vol. 88. № 4 (July/August 2009). Pp. 160-163.
6. Nye Joseph S., Jr. The Future of Power. New York: PublicAffairs, 2011. 320 p.].
7. Рекомендації комітетських слухань на тему: «Державна підтримка аграрного сектору 2024. Державні та недержавні фонди і механізми». URL: <https://komagropolit.rada.gov.ua/documents/sluhannja/75427.html>
8. США створили інститут моніторингу використання американської допомоги в Україні. *LB*. URL: https://lb.ua/society/2023/01/28/544061_ssha_stvorili_institut_monitoringu.html